

การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับ นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Development of educational innovation in dance, Fon Bun Khao
Padap Padin set for student teachers at Sisaket Rajabhat University

กรีชัย บุญวงศ์ | Gaweechai Boonwong

¹นักวิชาการอิสระ / independent academic

Corresponding author e-mail: : Cocoteam2636@hotmail.com

(Received: 29 April 2025, Revised: 15 May 2025, Accepted: 16 May 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า 1.บุญข้าวประดับดินได้สะท้อนถึงประเพณีและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีประวัติและขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบอกเล่าผ่านความเชื่อและมีพิธีกรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นเฉพาะถิ่น สื่อให้เห็นการรำลึกถึงบรรพบุรุษและพิธีกรรมทางศาสนา 2. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า มีองค์ประกอบ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ที่มาของการแสดง 2) ผู้แสดง 3) เพลง 4) ท่ารำ 5) การออกแบบรูปแบบแบบ 6) อัตลักษณ์ท่ารำ และ 7) การแต่งกาย เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวประวัติความเป็นมาที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานนำไปสู่ความตระหนักรู้และสร้างความภาคภูมิใจให้กับบรรพบุรุษของตน โดยอาศัยดนตรีและนาฏศิลป์ในการเสริมสร้างทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ เลือกใช้ผู้แสดง จำนวน 20 คน ใช้จังหวะกลองทำนองเพลงผู้ไทใหญ่และผู้ไทโบราณ สร้างสรรค์ท่ารำภายใต้อัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ การแต่งกายสื่อถึงอัตลักษณ์ชาวผู้ไทยบ้านโนน อัตลักษณ์ท่าฟ้อน ได้แก่ ท่าเดินดงเข้าวัด คบงาบุญคุณ และท่าบุญข้าวประดับดินหมู่เจ้ามาเยือน

คำสำคัญ : นวัตกรรมการศึกษา; ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน; อัตลักษณ์ท่าฟ้อนรำ; นักศึกษาครู

ABSTRACT

This research aimed to study the history and background of the Boon Khao Padap PaDin tradition of the Phu Tai people in Ban Phon, Kham Muang District, Kalasin Province, and to develop an educational innovation in dramatic arts titled "Fon Boon Khao Padap PaDin" for student teachers at Sisaket Rajabhat University. The study revealed two key findings: 1. The Boon Khao Padap Din tradition reflects the customs and culture of the Phu Tai people in Ban Phon, Kham Muang District, Kalasin Province. It possesses a distinct History and ritual steps rooted in local beliefs, showcasing a unique community identity and signifying remembrance of ancestors and religious ceremonies. 2. The development of the "Fon Boon Khao Padap PaDin" dramatic arts educational innovation for student teachers at Sisaket Rajabhat University incorporates seven key components: (1) origin of the performance, (2) performers, (3) music, (4) dance movements, (5) formation design, (6) unique dance identity, and (7) costumes. This innovation serves to convey the long-standing History of the tradition, fostering awareness and a sense of gratitude towards ancestors through the integration of music and dance, thereby enhancing practical dramatic arts skills. The performance features 20 dancers, utilizes drum rhythms and melodies characteristic of Phu Tai Yai and ancient Phu Tai music, and creatively incorporates dance movements reflecting the specific ethnic group's identity. The costumes represent the unique attire of the Phu Tai people of Ban Phon. The distinctive dance movements include "Thang Dern Dong Kao Wat" (Walking Through the Forest to the Temple), "Khaning Ha Boon Khun" (Recalling Gratitude), and "Boon Padap Padin Moo Chao Ma Yeuan" (Boon Padap PaDin, You All Come to Visit). This research contributes to the preservation and dissemination of local cultural heritage through dramatic arts education, specifically by developing a structured dance innovation rooted in the Boon Khao Padap PaDin tradition.

Keywords : Educational innovation; Boon Khao Padap Padin dance; Identity of the dance postures; Student teachers

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือ ภาคอีสาน มีความหลากหลายทางด้านภาษา วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น ในปัจจุบันสังคมชนบทไทยได้กลายเป็นสังคมชนบทยุคใหม่ โดยเฉพาะสังคมชนบทอีสานที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้ความเป็นเมืองเข้ามาในสังคมชนบทมากยิ่งขึ้น คนชนบทส่วนใหญ่รับเอาความทันสมัยตามกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามา

จึงทำให้ชนบทของภาคอีสานมีความคล้ายคลึงกับสังคมเมือง (กันทนา ใจสุวรรณ, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้ความเป็นเมืองจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในสังคมชนบทแต่สิ่งที่สังคมชนบทยังคงยึดถือไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะจารีต ประเพณีพิธีกรรมในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของคนชนบทอีสานที่ช่วยทำให้สังคมชนบทยังคงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสามารถพบเห็นภาพเหล่านี้ได้ทั่วไปในชนบทอีสาน กลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน นับเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในฐานะชุมชนที่มีวัฒนธรรมและวิถีประเพณีอันเก่าแก่ ซึ่งมีกลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่กระจายอยู่ทั่วไปทั้งในแอ่งสกลนครและแอ่งโคราช เช่น ไทยลาว ไทยโคราช ผู้ไทย ข่า กะโซ่ กะเลิง ย้อ ไย้ กุลา แสก ส่วย กูย เป็นต้น (ครุบาแจ้ว, 2552)

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาในประเทศไทยในทุกระดับต่างตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางด้านวิชาชีพของตนเพิ่มมากขึ้น โดยการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียนมากที่สุดโดยเฉพาะการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนในปัจจุบันมีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุง รวมทั้งการคิดวิธีการใหม่สิ่งใหม่ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอันจะเป็นประโยชน์ให้เกิดความพร้อมในการก้าวคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคเทคโนโลยี (วชิรศักดิ์ มัชฌิมากโร, 2557) ซึ่งทางศาสตร์วิชาเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์จึงต้องมีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ขึ้นเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสสังคมปัจจุบันและเพื่อเสริมสร้างต่อยอดในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางด้านนาฏศิลป์ที่เพิ่มมากขึ้น โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยยังมีการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย เป็นต้น

ชาวผู้ไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ภาคอีสาน ที่มีสำเนียงในการพูด ประเพณี วัฒนธรรม สังคม ชุมชน ศรัทธาและความเชื่อเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยทั่วไปชาวผู้ไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งได้ยอมรับนับถือพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยที่ตั้งรกรากในลาวก่อนที่จะอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ศาสนาดั้งเดิมของชาวผู้ไทย คือ ศาสนาผี ดังนั้นปัจจุบันจึงเป็นการนับถือแบบผสมระหว่างพุทธกับผี เป็นธรรมเนียมที่พบทั่วไปในกลุ่มผู้ไทย แต่ละหมู่บ้านจะมีวัดหนึ่งถึงสองแห่ง อาจเป็นวัดป่าและวัดบ้าน และมีการปฏิบัติตนตามธรรมเนียมพุทธและจะถือฮีตสิบสองคองสิบสี่ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์, 2554) ซึ่งมีความคล้ายกับชาวอีสานทั่วไป หากแต่จะมีรายละเอียดอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่มีความแตกต่างกันออกไป อาทิ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน หรือเรียกว่า “บุญเดือนเก้า” ปัจจุบันชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอก้ามวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ความเชื่อโดยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับชาวอีสานโดยทั่วไป ดังนั้นจึงมีการประกอบประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการนับถือผี การนับถือผีทางชาวผู้ไทยบ้านโพน นอกจากจะนับถือผีบรรพบุรุษแล้วยังมีการนับถือผีอื่นๆ อีก เช่น ผีตาแฉง หรือผีนา เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไปอีกทั้งยังเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างจากวัฒนธรรมใหญ่ นับเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในตนเองและมีฐานะชุมชนที่มีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ประเพณีอันเก่าแก่ที่โดดเด่น โดยเฉพาะในการประกอบพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน ยังเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 หรือคืนเดือนเก้าดับ ชาวบ้านจะนำอาหารคาว หวาน ใส่ภาโตก (ภาชนะใส่อาหาร) ไปรวมกันที่วัด เมื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จจะนำห่อข้าวประดับดินไปวางไว้บริเวณพื้นที่โดยรอบวัด จนกลายเป็นประเพณีประจำชาวผู้ไทยและถ่ายทอดกันมาโดยตลอด ทั้งยัง

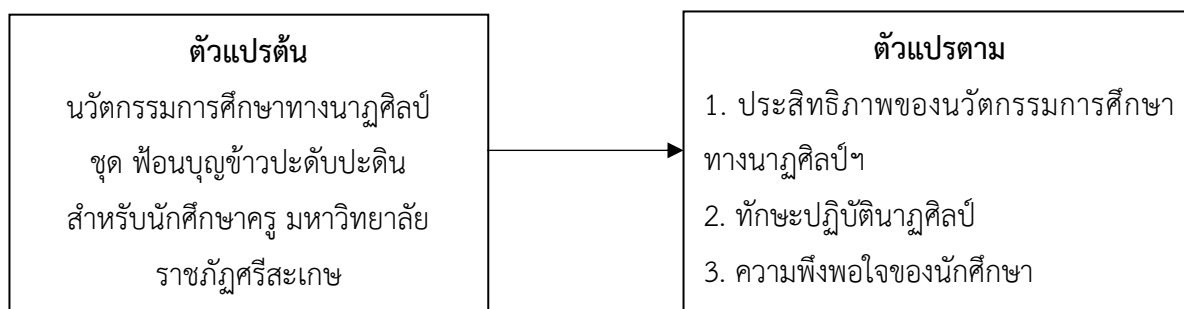
มีองค์ประกอบสำคัญของชาวผู้ไทย เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ จึงมีความสำคัญแก่การนำมาพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์เพื่อสื่อให้เห็นถึงประเพณีไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงการคงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งกำลังจะสูญสิ้นไปตามกาลเวลา หากไม่ได้รับการสืบทอด ส่งเสริม รักษาประเพณีให้คงอยู่ยาวชนรุ่นหลังอาจจะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโนน เพื่อนำมาพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน อันเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด และต่อยอดประเพณีที่มีเอกลักษณ์ให้คงอยู่ และนำไปสู่การเผยแพร่แก่สาธารณชนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

นวัตกรรมการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานชุด ฟ้อนข้าวประดับดิน ที่มีองค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาของการแสดง 2) ผู้แสดง 3) เพลง 4) ท่ารำ 5) การออกแบบรูปแบบแถว 6) อัตลักษณ์ท่ารำ และ 7) การแต่งกาย

ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน หมายถึง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ภายใต้ขั้นตอนการจัดงานบุญประเพณีข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

นักศึกษาครู หมายถึง นักศึกษาวิชาชีพรุ่นปีที่ 2 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อัตลักษณ์ท่าพ่อนรำ หมายถึง ลักษณะท่าพ่อนเฉพาะของการแสดงชุดพ่อนข้าวระดับปะดิน เช่น ท่าเดินดงข้าววัด ท่าคณิงหาบุญคุณและท่าบุญปะดับปะดินหมู่เจ้ามาเยือน ที่ใช้เป็นอัตลักษณ์เฉพาะสำหรับชาวผู้ไทบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ระยะที่ 1 (Research: R1) การศึกษาความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และองค์ประกอบพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ

ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยศึกษา และวิเคราะห์ความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์, แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา, แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ แนวคิดพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทย และแนวคิดการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์เป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้กำหนดองค์ประกอบของนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ระยะที่ 2 (Development: D1) การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 3 ท่าน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

นวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.1 แบบประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์
ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. นวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา
ทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อใช้
ดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามขั้นตอนในกระบวนการของนวัตกรรมการศึกษา
ทางนาฏศิลป์ และให้ผู้สอนที่มีความสนใจเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้
บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ นี้ โดยมีองค์ประกอบ 7 ประการ
ได้แก่ 1) ที่มาของการแสดง 2) ผู้แสดง 3) เพลง 4) ท่ารำ 5) การออกแบบรูปแบบแถว 6) อัดลักษณ์ท่ารำ และ
7) การแต่งกาย

1.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของ
เครื่องมือ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้นจำนวน 3 ท่าน

1.3 นำนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับ
นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

1. แบบประเมินนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับ
นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. แบบประเมินนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับ
นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

1.1 ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ
ของเครื่องมือ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้นจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีเกณฑ์คัดเลือก
ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

1.3 นำโครงร่างนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ ที่พัฒนาขึ้น พร้อมทั้งแบบ
ประเมินนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง
(IOC) เพื่อนำผล และ ข้อเสนอแนะที่ได้รับมาพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์
และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ ให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือไปยังสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการไปทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย (Try-Out)
2. ประสานขอความอนุเคราะห์กับผู้เชี่ยวชาญ และจัดส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล พร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยกำหนดรหัสของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
3. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ต่อไป

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ็อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
ประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดจากประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา และเรื่องผีบรรพบุรุษ ภูตผีวิญญาณ ซึ่งเป็นความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน การทำบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จะทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะเรียกกันว่า คืนเดือนเก้าดับ ชาวบ้านจะมีการนำอาหารหวานคาว บุหรี่ หมาก พลุหรืออาหารอื่น ๆ ห่อด้วยใบตองใส่ไว้ในภาโตกแล้วออกมารวมตัวกันที่วัด ตั้งแต่เวลาประมาณ 03.00 น. เป็นต้นไป เมื่อถึงเวลา 05.00 น. ชาวบ้านมารวมตัวกันที่วัดแล้วพระสงฆ์จะสวดมนต์ทำวัตรเช้า อาราธนาศีล 5 เพื่อให้ ชาวบ้านยึดปฏิบัติกันซึ่งนำมาสู่การคิดดี ทำดี พุติ หลังจากนั้นก็จะเทศนาเกี่ยวกับประเพณีการทำบุญข้าวประดับดิน เมื่อพระสงฆ์เทศนาเสร็จชาวบ้านก็จะนำห่อข้าวไปวางไว้ตามพื้นที่ในบริเวณวัดอธิฐานจิตอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ และผีไร้ญาติ เมื่อครั้งอดีตนั้นจะมีแต่ผู้ชายมาทำบุญข้าวประดับดินที่วัด เพราะสมัยก่อนไม่มีไฟฟ้าใช้เมื่อถึงยามวิกาลก็อาจจะเกิดภัยอันตรายแก่หญิงสาว ผู้หญิงจึงไม่นิยมออกมาทำบุญประเพณีข้าวประดับดินกันมากนัก แต่ในปัจจุบันนี้มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้มีไฟฟ้าเข้าถึงยังชนบท ผู้หญิงก็เริ่มมาทำบุญข้าวประดับดินกันมากขึ้น เมื่อเสร็จแล้วชาวบ้านจะเดินทางกลับบ้านไปทำกิจวัตรประจำวันต่อไป ผู้วิจัยได้เห็นถึงคุณค่าของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. นวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด พ็อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ ชุด พ็อนบุญข้าวประดับดิน จากประเพณีฮีตสิบสองกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงประเพณีบุญข้าวประดับดิน และเป็นการ

อนุรักษ์ สืบทอด ประเพณีที่กำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลาตลอดจนการนำองค์ความรู้มาถ่ายทอดให้กับนักเรียนและนักศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกทักษะปฏิบัติศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานได้ในอนาคต ผู้วิจัยจึงได้นำเอาหลักในการสร้างสรรค์งานองค์ประกอบทางด้านนาฏศิลป์มาวิเคราะห์ร่วมกับประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตามองค์ประกอบของนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ดังนี้

2.1 ที่มาของการแสดง

จากการศึกษาความเป็นมาและขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินหรือบุญเดือนเก้าของชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์จากงานบุญประเพณีบุญข้าวประดับดิน ซึ่งชาวผู้ไทยบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เรียกว่า “บุญข้าวประดับดิน” พิธีกรรมมีเอกลักษณ์ คือ การเตรียมสารบารมีไว้ โดยการใช้ภาโตก ซึ่ง ภาโตกเป็นภาชนะลักษณะเป็นวงกลมคล้ายกับถาด ฐานยกขึ้นสูงกว่าถาดเล็กน้อย และจัดของไหว้อย่างเป็นระเบียบ เดิมทีในงานบุญข้าวประดับดินจะไม่มีภาโตก จะเป็นการวางของไหว้ไว้ที่พื้นเท่านั้น

การแต่งกายของชาวบ้านโนนที่เป็นลักษณะเฉพาะของชาวผู้ไทย และในประเพณีบุญข้าวประดับดินชาวผู้ไทยบ้านโนน ยังสอดแทรกในเรื่องของการตระหนักถึงประเพณีที่นับถือบรรพบุรุษ สร้างความกตัญญูต่อบุพการีให้กับคนในชุมชนถึงการแสดงความเคารพและความรักต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว รวมไปถึงการให้แง่คิดในเรื่องของการปฏิบัติตนตามแบบแผนของชาวอีสานในเรื่องของโลกล้างแห่งความตาย เชื่อว่าหากในครอบครัวใดมีลูกหลานทำบุญข้าวประดับดินในทุก ๆ ปี บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับผลบุญนั้นและสามารถทานของที่ทำมาไหว้ได้ทั้งหมด แต่ในส่วนของการครอบครัวใดที่มีลูกหลานแต่หลานไม่ใส่ใจไม่ทำบุญไปให้ก็จะทำให้บรรพบุรุษไม่ได้บุญนั้นและไม่สามารถรับประทานของเซ่นไหว้ของครอบครัวอื่นที่ไม่ใช่ครอบครัวตนได้ ถือเป็นกุศโลบายให้กับคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงการทำบุญประเพณีเพื่อให้บรรพบุรุษได้รับส่วนบุญนั้น การสร้างนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน เพื่อไม่ให้สูญหายไปตลอดจนการนำเข้าสู่สถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้ประเพณีในภาคอีสานที่แตกต่างจากพื้นที่ของตน และเป็นการพัฒนาทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองต่อยอดไปถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ต่อไป

2.2 ผู้แสดง

การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน เป็นการแสดงพื้นบ้านหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านที่จัดอยู่ในการแสดงประเภทระบำ ใช้ผู้แสดงมากกว่า 2 คนขึ้นไป โดยไม่จำกัดจำนวนผู้แสดง นักแสดงจะเป็นเพศใดก็ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้แสดงเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรม โดยการคัดเลือกผู้แสดงจำนวน 20 คน เป็นเพศชาย จำนวน 10 คน และเพศหญิง จำนวน 10 คน

2.3 เพลง

ผู้วิจัยได้เลือกเพลงที่มีอัตลักษณ์ของชาวผู้ไท โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 จะเป็นการใช้จังหวะกลองเพื่อให้บ่งบอกถึงการส่งสัญญาณมาร่วมบุญข้าวประดับดิน ช่วงที่ 2 เป็นช่วงของพิธีกรรมจะใช้อัตลักษณ์ของชาวผู้ไทโดยการใช้ทำนองเพลงผู้ไทใหญ่และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวผู้ไท และประเพณีบุญข้าวประดับดิน ช่วงที่ 3 เป็นช่วงของการตระหนักรู้ถึงการให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วสื่อถึงการโยกหาลูกหลานให้ทำบุญไปให้และการโยกหาอดีตที่เคยเกิดขึ้นเมื่อยามมีชีวิตอยู่จึงได้เลือกใช้ทำนองเพลงภูไทโบราณ

2.4 ทำรำ

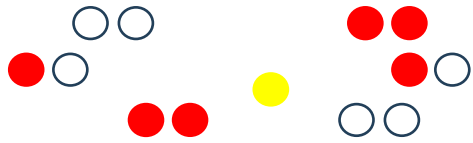
ในการสร้างสรรค์ทำรำนี้นักวิจัยมีแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างทำรำจากประเพณีและพิธีกรรมในงานบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทบ้านโนน อำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการสร้างทำรำจากการเล่าเรื่องราวทั้งหมด 3 ช่วง ช่วงที่ 1 กล่าวถึงประตุนรกเปิดให้ภูตผีวิญญาณมารับบุญกุศลที่โลกมนุษย์ ในส่วนของชาวบ้านก็จะออกเดินทางมารวมตัวกันที่วัด ช่วงที่ 2 เป็นช่วงประกอบพิธีกรรมกล่าวถึงการถวายสังฆทานแด่ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ รวมถึงอุทิศส่วนกุศลให้กับผีไร้ญาติ สัตว์นรก และเปรตอสุรกาย และช่วงที่ 3 กล่าวถึงภูตผีวิญญาณญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ และผีไร้ญาติ มารับบุญกุศลและกินห่อข้าวที่ญาติพี่น้องได้นำมาถวาย ซึ่งในการสร้างสรรค์ทำรำนี้นั้นเป็นรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานและแม่ท่าฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์เพื่อเป็นการเล่าเรื่องราวของประเพณีบุญข้าวประดับดินในแบบฉบับของชาวผู้ไท และยังได้สอดแทรกคติความเชื่อโลกหลังความตายไปในการออกแบบการแสดง เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ และมุมมองที่หลากหลายของการแสดง จนเกิดเป็นองค์ความรู้ด้านศิลปะวัฒนธรรมในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษานาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญประดับข้าวประดับดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา นักออกแบบการแสดง และผู้ที่มีความสนใจในงานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นถิ่นอีสานต่อไป

2.5 การออกแบบรูปแบบแถว

การแปรแถวในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษานาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญประดับข้าวประดับดิน มีทั้งหมด 3 รูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะการแปรแถว

รูปแบบ	ลักษณะ	การแปรแถว
รูปแบบที่ 1	เป็นรูปแบบลักษณะการแปรแถวแบบเดินขบวน โดยมีสัญลักษณ์ตำแหน่งการยืนของนักแสดง	
รูปแบบที่ 2	รูปแบบแปรแถวเป็นลักษณะของแถวแบบวงกลม ในช่วงประกอบพิธีกรรม	

รูปแบบ	ลักษณะ	การแปรแถว
รูปแบบที่ 3	ใช้รูปแบบการแปรแถวแบบสลับจุด เป็นช่วงตอนฤดูพิธีบุญญาณญาติพี่น้องผู้ ล่วงลับ และผีไร้ญาติ มารับบุญกุศลที่ ญาติพี่น้องได้ทำให้	

○ สีขาวแทนนักแสดงชาย ● สีแดงแทนนักแสดงหญิง ● สีเหลืองแทนจุดประกอบพิธีกรรม

2.6 อัตลักษณ์ท่ารำ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบแม่ท่าพ่อนภูไทกาฬสินธุ์มาเป็นต้นแบบในการแสดง อัตลักษณ์ที่ปรากฏใน นวัตกรรมทางการศึกษานาฏศิลป์ ชุด พ่อนบุญปะดับข้าวปะดับดิน มีดังนี้

2.6.1 ท่าเดินดงเข้าวัด ลักษณะของท่าในช่วงแรกนักแสดงจะถือกระบี่หนึ่งเพื่อใส่ของไปวัด และ นักแสดงหญิงตั้งวงระดับกลางและจับคว่ำเพื่อเปลี่ยนเป็นท่าพรหมสี่หน้าพร้อมกับการก้าวขาเดินสลับซ้าย ขวาไปทางด้านหน้า ซึ่งเป็นท่าที่บ่งบอกถึงการเดินทางไปวัดเพื่อเตรียมประกอบพิธีกรรมบุญข้าวประดับดิน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ท่าเดินดงเข้าวัด

ที่มา : กวีชัย บุญวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2568

2.6.2 ท่าคณิงหาบุญคุณ นักแสดงชายและหญิงจะค่อยๆนั่งลง เพื่อเตรียมความพร้อมประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นท่าที่เชื่อมโยงกันจำนวน 2 ท่า ท่าแรกนักแสดงฝ่ายชายวางกระบี่ลงเพื่อรอเข้า ร่วมพิธีกรรม นักแสดงฝ่ายหญิงนั่งพนมมือ และเชื่อมท่าต่อมาเป็นนักแสดงฝ่ายชายมือขวาตั้งวงระดับแง่ศีรษะ และนักแสดงฝ่ายหญิงพนมมือแล้ววาดไปที่บริเวณหน้าผากพร้อมกับวาดลงมาพนมมือระดับอก ซึ่งเป็นการบ่ง บอกลถึงการเริ่มประกอบพิธีทางพุทธศาสนาพร้อมจะรับฟังในบทสวดและระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ภาพที่ 2 ทำคณิงหาบุญคุณ

ที่มา : กวีชัย บุญวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2568

2.6.3 ทำบุญระดับประดินหมู่เจ้ามาเยือน ลักษณะท่ารำจะเป็นการถ่ายทอดอารมณ์ที่สื่อถึงการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจะแบ่งแยกออก 2 ประเภท คือ ฝับรรพบุรุษที่มีครอบครัวอุทิศส่วนกุศลไปให้ ลักษณะของนักแสดงฝ่ายชายจริงเป็นการทำท่าเลียนแบบการรับประทานอาหารที่ได้จากการอุทิศส่วนกุศล ส่วนนักแสดงฝ่ายหญิงจะเปรียบเสมือนผีไม่มีญาติหรือญาติไม่อุทิศส่วนบุญกุศลไปให้จึงเป็นการสื่อท่ารำไปในทางอารมณ์เศร้ายิ่งและร้องไห้เนื่องจากไม่ได้รับผลบุญนั้นด้วย ซึ่งในบุญข้าวประดับดินนั้นจะเป็นการมาเยือนของดวงวิญญาณทั้งหมด ซึ่งจะรวมไปถึงสัมพันธสืไม่มีญาติ เปเรตอสุรกายด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 3 ทำบุญระดับปะดินหมู่เจ้ามาเยือน

ที่มา : กวีชัย บุญวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2568

2.7 การแต่งกาย

2.7.1 ผู้แสดงชาย สวมเสื้อแขนกระบอกสีดำ ห่มผ้าตัมขิดสีแดง มัดเอวด้วยผ้าแพรขาว นุ่งผ้าเตี่ยวสีแดง สวมเครื่องประดับเงิน อุปกรณ์ที่ใช้คือ กระหยัง

2.7.2 ผู้แสดงหญิง สวมเสื้อแขนกระบอกสีดำ ห่มสไบตัมขิดสีแดง นุ่งผ้าถุงไหมมัดหมี่ต่อเชิง สวมเครื่องประดับเงิน อุปกรณ์ที่ใช้คือ ตะกร้า ดังรูปภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การแต่งกายนวัตกรรมการศึกษานาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน

ที่มา : กวีชัย บุญวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2567

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1. ความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเชื่อในประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 ในด้านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่ออย่างช้านาน เช่นประเพณีบุญข้าวประดับดิน โดนได้รับการสืบทอดขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม รูปแบบการจัดงาน จากรุ่นสู่รุ่น โดยผ่านการลงมือปฏิบัติสืบทอดกันมาจึงทำให้รูปแบบการประกอบพิธีกรรมยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน 2. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน เกิดแรงบันดาลใจที่จะวิเคราะห์และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ที่แสดงออกให้เห็นถึงประเพณีบุญข้าวประดับดิน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลา จึงได้นำเอาหลักในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงมาวิเคราะห์ร่วมกับประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาฯ ส่งเสริมสร้างศักยภาพด้านทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของนักศึกษาครูร่วมกับการแสดงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านองค์ประกอบของนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาของการแสดง 2) ผู้แสดง 3) เพลง 4) ท่ารำ 5) การออกแบบรูปแบบแถว 6) อัตลักษณ์ท่ารำ และ 7) การแต่งกาย มีวิธีการคิดหลักการสร้างสรรค์การแสดง ตามกระบวนการแนวคิดในการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ โดยนำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบพิธีกรรมและ

นำมาผสมผสาน เพื่อให้ครบองค์ประกอบของการวิเคราะห์และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการแสดงและการออกแบบการแสดงอย่างครบถ้วน ยังได้สอดแทรกคติความเชื่อ โลกหลังความตายไปในการออกแบบการแสดง เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ และมุมมองที่หลากหลายของการแสดง จนเกิดเป็นองค์ความรู้ด้านศิลปะวัฒนธรรมจากประเพณีฮีตสิบสองกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านโพธิ์ อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา นักออกแบบการแสดง และผู้ที่มีความสนใจในงานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นถิ่นอีสานต่อไป

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นหลักนำมาอภิปรายได้ดังนี้ การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ จะมีรูปแบบการสร้างสรรค์อยู่ภายใต้กรอบ แนวคิดด้านบริบทของสังคมในวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น อันประกอบด้วย ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยการนำมาตีความสื่อสาร ผ่านการจัดระเบียบด้วยกระบวนการทางด้านการออกแบบศิลปะการแสดงที่ประกอบด้วย ท่ารำ ดนตรี การแต่งกายที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ที่แสดงออกผ่านรูปแบบการนำเสนอ เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด คือ กรอบแนวคิด แนวทางการปฏิบัติที่จะเป็นตัวกำหนด และควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์การแสดงทั้งด้าน รูปแบบ ลีลาท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยเฉพาะในความเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีการผสมผสานความเป็นพื้นถิ่นอีสาน สอดคล้องกับการอธิบายของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, (2540) ได้กล่าวถึงเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยไว้ว่า สามารถศึกษาได้ 2 แนวทาง จากวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมของกลุ่มคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรงหรือศึกษาจากศิลปะของกลุ่มชนชั้นโดยเฉพาะศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นผลทางวัฒนธรรมกลุ่มชนต่าง ๆ สร้างสรรค์ขึ้น มีทั้งสิ่งที่ป็นวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่นแต่ละกลุ่มชนในการสร้างสรรค์ที่เป็นการสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ และเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ กระบวนการศึกษาทางนาฏศิลป์ ตามแผนและยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม 20 ปี ตามนโยบายรัฐบาล และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้มอบหมาย ให้หน่วยงาน สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการสร้างสรรค์งาน 1 ชุดการแสดงต่อปี พร้อมนำเสนอผลงานที่ได้รับความสนใจจากบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์ โดยศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ ใจความสำคัญของการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้าน เป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีองค์ประกอบในการประดิษฐ์ชุดการแสดงต่าง ๆ ประกอบด้วย การแต่งกาย ดนตรีและท่วงทำนองที่ใช้ประกอบการแสดง ท่าฟ้อน และสอดคล้องเนื้อหาสาระการแสดง ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงฮีต 12 คอง 14 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนการเล่นต่าง ๆ ของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับการตั้งสันนิษฐานของ อมรา กล้าเจริญ (2531) ที่กล่าวว่าการฟ้อนรำเกิดจากการที่มนุษย์ดัดแปลงท่าทางมาจากทางธรรมชาติ และการบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการฟ้อนรำ ลักษณะลีลาการฟ้อนรำของผู้แสดง จะมีลีลาการฟ้อนรำแบบนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับลีลาการฟ้อนรำอีสาน ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้แสดงได้รับการฝึกหัดการฟ้อนรำแบบนาฏศิลป์ไทย เมื่อฝึกหัดการฟ้อนรำแบบพื้นบ้านจึง

ยังคงมีลีลาการฟ้อนรำแบบนาฏศิลป์ไทยปรากฏให้เห็น จากประเพณีฮีตสิบสองกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็น การศึกษาและพัฒนาเพื่อการสร้างสรรคงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์และ เสนอผลงานจัดทำเป็นชุดการแสดงที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีต 12 คลอง 14 ในประเพณีบุญข้าวประดับดิน ของชาวผู้ไทบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จะนำเสนอชน ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ขั้นตอน วิถีชีวิต เครื่องแต่งกาย และเรื่องราวผ่านรูปแบบการแสดง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงาน และ ผลลัพธ์ตัวชิ้นงาน โดยสื่อให้เห็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และ จะต้องมีการกระบวนการในการประดิษฐ์อย่างเป็นขั้นตอน ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน ทางด้านนาฏศิลป์ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

- 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม บทบาทและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวผู้ไทบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาให้เป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่า และเหมาะสมต่อการศึกษาด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น ให้สามารถเข้าถึงขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมใน เทศกาลต่าง ๆ รวมไปถึงการสืบทอดองค์ความรู้ในท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น
- 2) ควรมีการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นถิ่นอีสาน จากประเพณีฮีตสิบสองของ กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) เพื่อให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การ รักษา ต่อยอดและเพิ่มคุณค่า ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถสร้างสรรคงานให้เกิดการพัฒนาไป ตามยุคตามสมัย
- 3) ควรมีการศึกษาและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อส่งเสริม นโยบายการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้น บ้าน วัด โรงเรียน ที่จะเชื่อมโยงซึ่งกันให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน ด้าน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่อง "การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ ชุด ฟ้อนบุญข้าวประดับดิน สำหรับ นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ" เป็นนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค สื่อการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างทักษะปฏิบัติ และความเข้าใจในนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคอีสาน โดยเฉพาะการฟ้อนบุญข้าวประดับดิน องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัย ที่คาดหวัง เพื่อให้ให้นักศึกษาครูมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เกิดทักษะปฏิบัติในศาสตร์นาฏศิลป์พื้นบ้าน ตลอดจนมี ตระหนักรู้ ความกตัญญูต่องานศิลปวัฒนธรรมของตน ด้วยนวัตกรรมการศึกษาทางนาฏศิลป์ฯ ซึ่งมีองค์ประกอบ ทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาของการแสดง 2) ผู้แสดง 3) เพลง 4) ท่ารำ 5) การออกแบบรูปแบบแถว 6) อັตลักษณ์ท่ารำ และ 7) การแต่งกาย นำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพใน อนาคต ชุมชนและสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่นาฏศิลป์พื้นบ้าน ผ่านการใช้สื่อการ

เรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นดังนั้น งานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะปฏิบัติของนักศึกษาครูเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์และเผยแพร่นาฏศิลป์พื้นบ้านให้คงอยู่และเจริญเติบโตในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กันทนา ใจสุวรรณ. (2563). วิธีชีวิตคนชนบทไทยยุค 4.0. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 29-41.
- ครูบาแจ้ว. (2552). *ประวัติหลวงปู่จาม มหาบุญโณ พุทธังกูโร มหาบุญโณ*. วัดป่านาคำน้อย,
- วชิรศักดิ์ มัชฌิมาภิโร. (2557). บทบาทของนวัตกรรมการศึกษาต่อการเรียนรู้. *วารสารราชพฤกษ์*, 12(2), 1-9.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2540). *มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน*. ตันอ้อ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2538). *อีสานแสดอารยธรรมอีสาน*. พิมพ์นคร นิตยสารเซ็นเตอร์,
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2556). *นาฏยประดิษฐ์ การออกแบบนาฏกรรม Choreography*.
http://surapone.blogspot.com/2013/06/choreography_10.html
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. (2554). *กาฬสินธุ์การพิมพ์*.
- อมรา กล้าเจริญ . (2531). *สุนทรีนาฏศิลป์*. โอเอส พรินติ้งเฮาส์.